

Островська О.А.,

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів підприємств
ДВНЗ “Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана”,
Інститут фінансово-інноваційних досліджень

ІННОВАЦІЇ У ФІНАНСОВІЙ ДІАГНОСТИЦІ ВІТЧИЗНЯНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Наведено авторське визначення інноваційного діагностичного продукту як методики фінансової діагностики, досліджено ефективність упровадження інновацій у вітчизняну аналітичну практику, визначено напрями вдосконалення застосовуваних в Україні офіційних методик фінансового аналізу підприємств.

The author's determination of the innovative diagnostic product as methods of financial diagnostics is highlighted; the efficiency of introducing innovations in domestic analytical practice is investigated. The ways of improving the operating official methods of enterprise financial analysis in Ukraine are expounded in the article.

Ключові слова: інновація, інноваційний діагностичний продукт, методика фінансової діагностики.

Впровадження інновацій у фінансову діагностику суб'єктів підприємництва є передумовою підвищення якості методик фінансового аналізу та ефективності управлінських рішень на підприємстві. Результатом використання інноваційних підходів може стати як розробка нових діагностичних продуктів, так і вдосконалення методик, що вже використовуються в аналітичній практиці.

Термін “інновація” етимологічно походить від латинських слів “*novare*” (змінювати, переробляти), “*novus*” (новий, інший) та префіксу “*in*” (у напрямі). Отже, дослівно *innovare* перекладається як оновлення (зміна)¹, або в напрямі змін.

Уперше концепцію *innovation* запропонував на початку XX ст. австрійський економіст Й. Шумпетер. О.Є. Румянцева визначає інновацію як отримання більших економічних результатів за рахунок упровадження нових підходів, об'єктивно необхідну складову розвитку будь-якої економіки, котра за якістю має бути не гіршою від свого аналогу². І. Бернар, Ж.-К. Коллі зазначають: “Хоча це поняття досі використовується переважно у сфері технології виробництва, воно дедалі більше поширюється на організаційні методи та методи, що пов'язані з використанням різноманітних елементів, які сприяють функціонуванню підприємства”³. А.Г. Загородній і Г.Л. Вознюк наголошують на тому, що за економічною сутністю

¹ Современный словарь иностранных слов: толкование, словоупотребление, словообразование, этимология / Л.М. Баш. — 3-е изд., доп. — М.: Цитадель-трейд, 2002. — С. 286.

² Румянцева Е.Е. Новая экономическая энциклопедия. — М.: ИНФРА-М, 2005. — С. 162.

³ Толковый экономический и финансовый словарь: французская, русская, английская, немецкая, испанская терминология: В 2-х т. Т. 2 / И. Бернар, Ж.-К. Колли; ред. В.Б. Рыбаков. — М.: Междунар. отношения, 1994. — С. 81.

інноваціями є нововведення, використання котрих зумовлює якісні зміни у виробництві й отримання соціально-економічної вигоди (ефекту)⁴. При цьому інноваційним продуктом науковці визнають науково-дослідну розробку, яка є реалізацією об'єкта інтелектуальної власності, підвищує вітчизняний науково-технічний рівень та вироблена в Україні вперше або є конкурентоспроможною порівняно з аналогами⁵.

Таким чином, підвищення ефективності діючих систем та поява продуктів (продукції, товарів, послуг) із новими споживчими якостями зумовлюються використанням інновацій, що є кінцевим результатом інтелектуальної діяльності людини, її творчості, винаходів тощо. Серед продуктів інтелектуальної діяльності людини розрізняють банківський — матеріально оформлена банківська послуга (банківська картка, ощадний сертифікат, депозитний договір); страховий — матеріально оформлений засіб страхового захисту (страховий поліс, договір страхування, пенсійний договір); інформаційний — задокументована інформація, призначена для задоволення потреб користувача⁶.

Результатом творчих ідей можуть стати також нові інноваційні діагностичні продукти стосовно визначення фінансового стану суб'єктів підприємництва або пропозиції щодо вдосконалення чинних методик, упровадження котрих, як очікується, даватиме відчутний економічний ефект при використанні їх для прийняття управлінських рішень. Матеріальним оформленням таких діагностичних продуктів є методики фінансової діагностики.

Отже, під інноваційним діагностичним продуктом ми розуміємо методику, котра містить сукупність прийомів і методів діагностики, що ґрунтуються на принципово нових підходах, які не використовувалися в попередніх діагностичних продуктах. При цьому діагностичними продуктами з ознаками інновацій ми називаємо методики, котрі містять елементи інновацій або отримані в результаті вдосконалень попередніх діагностичних продуктів. Як інноваційні діагностичні продукти, так і діагностичні продукти з ознаками інновацій мають сприяти підвищенню ефективності діяльності суб'єктів підприємництва в результаті їх застосування в аналітичній практиці як інформаційної бази управління.

При розробці офіційних методик фінансового аналізу впроваджувалися інноваційні підходи й закордонний досвід фінансової діагностики. Проте на практиці одержані діагностичні продукти не завжди сприяли отриманню адекватної аналітичної інформації, а впровадження у вітчизняну практику фінансової діагностики зарубіжного досвіду іноді мало зворотний, негативний ефект. У зв'язку з цим метою статті є оцінка ефективності впровадження інновацій у вітчизняну аналітичну практику, визначення ступеня новизни та напрямів удосконалення чинних в Україні методик фінансової діагностики підприємств.

⁴ Загородній А.Г., Вознюк Г.Л. Фінансово-економічний словник. — К.: Знання, 2007. — С. 360.

⁵ Там само. — С. 729.

⁶ Там само.

Вагомий внесок у розвиток теоретичних і методичних основ бізнес-діагностики підприємств у цілому й фінансової діагностики зокрема зробили такі вітчизняні науковці, як О.Я. Базилінська, М.Д. Білик, І.О. Бланк, О.О. Гетьман, Т.А. Городня, І.В. Головка, А.І. Дмитренко, Т.О. Загорна, Г.О. Крамаренко, Л.А. Лахтіонова, І.П. Мойсеєнко, О.І. Олексюк, О.О. Терещенко, О.Є. Чорна, М.Г. Чумаченко, В.М. Шаповал, Г.О. Швиданенко, О.О. Шеремет, Н.П. Шморгун та ін. У працях названих учених окрім теоретичних засад фінансового аналізу досліджується закордонний досвід діагностики фінансового стану підприємств. Зокрема, на увагу заслуговують розробки й підходи до фінансової діагностики таких зарубіжних науковців і практиків, як Е. Альтман, К. Беєрман, Л. Бернстайн, У. Бівер, Л. Донцова, О. Зайцева, Г. Кадиков, В. Ковальов, Б. Коласс, Р. Ліс, Н. Нікіфорова, Ж. Де Палян, Г. Савицька, Р. Сайфулін, Г. Спрінгейт, Р. Таффлер.

Разом із тим нерозв'язаними залишаються проблеми практичного використання офіційних методик оцінювання фінансового стану підприємств та питання доцільності застосування іноземних моделей фінансової діагностики у вітчизняній аналітичній практиці.

Інноваційним напрямом діяльності обліково-аналітичних і фінансових служб підприємств України після середини 1990-х стало використання в управлінні ними результатів фінансової діагностики. Серед перших традиційних офіційних вітчизняних методик фінансової діагностики підприємств того часу слід виділити Методику поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, затверджену наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 27.06.1997 № 81 (*дали* — Методика № 81), і Методику інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій, затверджену наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 23.02.1998 № 22 (*дали* — Методика № 22).

Хоча свого часу вказані методики були поширеними у вітчизняній аналітичній практиці інноваційними діагностичними продуктами, на сьогодні вони втратили свою актуальність у зв'язку з розвитком ринкових відносин, економічної думки, вдосконаленням фінансової термінології, а також у результаті докорінної зміни методичних основ складання фінансової звітності підприємств відповідно до Положень (стандартів) бухгалтерського обліку після 2000 р.

Методики, затверджені Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій, мають певні переваги, які залишаються актуальними й для сучасних методик. Так, Методика № 81 окрім порядку оцінювання фінансового стану містить етапи проведення аналізу виробничо-господарської діяльності, чого бракує більшості сучасних методик. Методика № 22 містить порядок проведення інтегральної оцінки, котра дає змогу поєднати в одному показнику багато різних за назвою, одиницями виміру, вагомістю та іншими характеристиками чинників. Це спрощувало процедуру оцінки конкретної інвестиційної пропозиції, а інколи було єдиним можливим варіантом її проведення й надання об'єктивних остаточних висновків. Водночас ця методика передбачає розрахунок понад 40 відповідних

показників за різними напрямками господарської діяльності підприємства, що вимагало залучення спеціально підготовлених експертів для визначення їх вагомості. У зв'язку з цим Методика № 22 визначалась як досить складна й трудомістка. Вагомим аргументом припинення використання обох вищеназваних методик стало те, що формули розрахунку показників у них наведено на основі форм звітності, що склалися до 2000 р., а нормативні значення показників не є достатньо адаптованими до сучасних умов господарювання в Україні. При цьому слід констатувати відсутність практики внесення змін до даних методик.

У 2001 р. почали використовувати нові нормативно-правові документи з питань фінансової діагностики: Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства, затверджені наказом Міністерства економіки України від 17.01.2001 № 10 (далі — Методичні Рекомендації), та Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, затверджене наказом Міністерства фінансів України й Фонду державного майна України від 26.01.2001 № 49/121 (далі — Положення № 49/121).

Інноваційні підходи до розробки Методичних Рекомендацій полягали в невдалій спробі впровадити закордонний досвід фінансової діагностики у вітчизняну аналітичну практику. Так, із метою моніторингу фінансового стану підприємств пропонувалося використовувати коефіцієнт Бівера: значення цього коефіцієнта, нижче за 0,2, тлумачилося як свідчення небажаного скорочення частки прибутку, яка спрямовується на розвиток виробництва.

В наказі Міністерства економіки України від 26.10.2010 № 1361 фінансовий стан пропонується моніторити з допомогою коефіцієнта Бівера, порядок розрахунку котрого виглядає як відношення суми чистого прибутку й нарахованої амортизації до позикового капіталу. Таким чином, усунуто принциповий недолік методики, що полягав у некоректному впровадженні зарубіжного досвіду прогнозування банкрутства у вітчизняну аналітичну практику.

На нашу думку, Методичні Рекомендації в чинній редакції є одним із найпридатніших до використання фінансовими аналітиками нормативних документів, оскільки містять оптимальну кількість показників, адаптовані до українських реалій нормативні значення більшості коефіцієнтів, порядок розрахунку показників на основі використання чинних форм звітності, процедуру аналізу виробничо-господарської діяльності неплатоспроможного підприємства.

Положення № 49/121 досить широко використовується вітчизняними фінансовими аналітиками. Воно містить формули розрахунку на основі чинних форм звітності, оптимальну для оцінки фінансового стану підприємства кількість показників, адаптовані до сучасних умов господарювання в Україні нормативні значення показників. Водночас у цій методиці нами виявлено низку недоліків. Це застосування єдиних нормативних значень для підприємств різних галузей і напрямів економічної діяльності, неможливість точного обчислення багатьох пропонованих

до розрахунку показників за формами фінансової звітності, відсутність сегментації рівнів фінансової стійкості. Фінансовий стан, згідно з Положенням № 49/121, ідентифікується як задовільний або незадовільний, за рахунок чого підприємство, що має недостатню фінансову стійкість, може бути умовно віднесене до тих, фінансовий стан яких визначається як задовільний, що може призвести до прийняття управлінських рішень, не адекватних фінансовій ситуації на підприємстві. До недоліків Положення № 49/121 варто зарахувати також відсутність у ньому порядку проведення аналізу виробничо-господарської діяльності та розрахунку показників ринкової активності. Втім, з огляду на те, що цей нормативний документ розроблявся для аналізу фінансового стану підприємств, котрі підлягають приватизації, його цілком можна використовувати для фінансової діагностики неприватизованих підприємств.

Інноваційною й корисною для аналізу фінансово-господарської діяльності державних підприємств є Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170 (*далі* — Методика № 170). Вона розроблена з метою визначення об'єктивних і суб'єктивних причин збитковості, забезпечення єдності підходів при оцінці фінансово-господарського стану та ефективності управління суб'єктів державного сектору економіки України. Перевагами Методики № 170 є те, що вона визначає основні показники, які характеризують окрім фінансового стану виробничо-господарську діяльність підприємств, установлює порядок їх розрахунку за даними чинної фінансової й податкової звітності, а також критерії оцінки ефективності управління підприємствами. При цьому органи виконавчої влади відповідно до галузевих особливостей розробляють галузеві нормативи показників. Разом із тим використання в ролі джерел інформації для аналізу, крім форм фінансової звітності й податкових декларацій, фінансового плану державних підприємств робить неможливим застосування Методики № 170 підприємствами недержавної форми власності.

Фінансова діагностика має у своєму арсеналі велику кількість сучасних інноваційних прийомів і методів прогнозування фінансових показників, у т. ч. із метою оцінки ймовірності банкрутства. О.О. Терещенко для прогнозування банкрутства пропонує використовувати елементи економетричного моделювання, розрізняючи при цьому однофакторний і багатфакторний дискримінантні аналізи. При цьому в основу однофакторного (одновимірного) дискримінантного аналізу покладено сепаратне дослідження окремих показників та класифікацію підприємств за принципом дихотомії. Загальний висновок про якість фінансового стану робиться на основі аналізу відповідності кожного з показників, що включені в спеціально підбрану систему, їх граничним значенням⁷. Методика № 81, Методичні Рекомендації та Положення № 49/121 є типовими методиками такого аналізу. Багатфакторною дискримінантною функцією О.О. Терещенко називає функцію, на основі якої

⁷ Терещенко О.О. Управління фінансовою санацією підприємств: Підруч. — 2-ге вид. — К.: КНЕУ, 2009. — С. 61.

обчислюється інтегральний показник фінансового стану підприємства (поянювана змінна) з допомогою значень багатьох незалежних (пояснювальних) змінних із урахуванням вагомості кожної з них⁸. У процесі аналізу підбирається комбінація показників, і для кожного з них визначається вага в “дискримінантній функції”. Величина окремих ваг характеризує різний вплив окремих показників (змінних) на значення пояснюваної змінної, котра в інтегральному вигляді репрезентує фінансовий стан підприємства⁹.

У сучасній вітчизняній економічній літературі описано велику кількість багатофакторних дискримінантних моделей через їх високу ефективність. Однак найчастіше мова йде про зарубіжні моделі Альтмана, Беєрмана, Ліса, Спрінгейта, Таффлера, Конана й Гольдера, Чессера тощо. Зокрема, з ім'ям Альтмана пов'язаний перехід від використання одновимірних моделей до багатофакторних дискримінантних функцій прогнозування банкрутства суб'єктів підприємництва в закордонній аналітичній практиці. Згадані моделі, безперечно, є важливим надбанням економічної науки у сфері фінансової діагностики й антикризового управління.

Разом із тим спроби окремих українських дослідників застосовувати такі методики стосовно вітчизняних підприємств викликають занепокоєння, особливо коли це робиться в навчальних цілях. Деякі автори навчальних посібників прогнозують імовірність банкрутства на прикладі підприємств, що складають фінансову звітність відповідно до вітчизняних Положень (стандартів) бухгалтерського обліку із зазначенням рядків форм звітності¹⁰. При цьому використовуються зарубіжні моделі Альтмана, а також Бівера, Ліса, Таффлера. Для діагностики українських підприємств пропонується застосовувати метод *Creditmen*, розроблений французьким ученим Ж. Де Паляном, із зауваженням, що ця методика “може використовуватися як паралельна, оскільки значення коефіцієнтів не пов'язане з галуззю”¹¹. Деякі науковці вбачають недолік використання коефіцієнта Альтмана у вітчизняній аналітичній практиці лише в тому, що його “доцільно застосовувати... на підприємствах, які котирують свої акції на біржах”, пропонуючи через нерозвиненість вітчизняного фондового ринку замінити показник ринкової вартості акцій на суму статутного капіталу¹². Зустрічаються навіть твердження, що метод Альтмана “цілком може використовуватись для оцінки тенденцій розвитку підприємства в Україні” без будь-яких застережень¹³.

⁸ Терещенко О.О. Зазнач. праця. — С. 63.

⁹ Там само. — С. 67.

¹⁰ Див.: Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: Навч. посіб. — К.: ЦУЛ, 2009. — С. 233—237; Економічний аналіз: Навч. посіб. / За ред. М.Г. Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2003. — С. 309, 310.

¹¹ Карпунь І.Н. Зазнач. праця. — С. 113.

¹² Денисенко М.П., Ладика С.В., Лагода Ю.П. Діагностика спроможності підприємства до інноваційної діяльності // Проблеми науки. — 2008. — № 1. — С. 38.

¹³ Галенко О.М., Липчанська О.В. Аналіз фінансової звітності підприємства // Економіка: проблеми теорії та практики. — 2003. — Вип. 182, Т. 1. — С. 157.

Ми поділяємо точку зору українських науковців і дослідників із близького зарубіжжя, котрі вважають, що зарубіжні методики не мають практичного застосування у вітчизняній аналітичній практиці¹⁴. Серед контраргументів щодо використання іноземних моделей фінансової діагностики наводяться, зокрема, такі: неможливість розробки власних, галузевих дискримінантних функцій через відсутність фахівців належної кваліфікації; брак коштів для закупівлі й адаптації західних методик до вітчизняних умов господарювання; недостатній рівень об'єктивності показників, які відображаються підприємствами у фінансовій звітності (проблематика подвійної бухгалтерії); часова невідповідність, що передбачає застосування моделі в тому періоді часу, в якому вона розроблена; невідповідність об'єкта оцінювання — оцінка ймовірності банкрутства може проводитися лише для підприємств, котрі відповідають вибірці; невідповідність методики визначення параметрів моделі, яка потребує дотримання методичних прийомів оцінки показників, що були розроблені її автором¹⁵.

Частково підтримуючи позицію згаданих авторів, зазначимо, що, справді, через часову невідповідність, невідповідність об'єкта оцінювання параметрам моделі, а також методичних прийомів оцінювання показників та складання форм фінансової звітності, іноземні моделі не можна застосовувати для оцінки ймовірності банкрутства вітчизняних підприємств. Водночас щодо відсутності фахівців належної кваліфікації, які розроблятимуть власні галузеві дискримінантні функції, та достатніх коштів для закупівлі й адаптації західних методик до умов господарювання в Україні маємо певні заперечення. Наведені твердження свідчать про неналежне дослідження вітчизняних праць із проблематики діагностики фінансової кризи.

Серед інноваційних діагностичних продуктів, у яких вперше в Україні було застосовано методологію багатофакторного дискримінантного аналізу, варто назвати модель О.О. Терещенка. На офіційному рівні рекомендованою до використання багатофакторною моделлю став Порядок проведення оцінки фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 01.04.2003 № 247

¹⁴ Див.: *Базілінська О.Я.* Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навч. посіб. — К.: ЦУЛ, 2009. — С. 205; *Гриценко Л.Л., Боярко І.М., Губар А.А.* Дискримінантна модель діагностики банкрутства малих підприємств // *Актуальні проблеми економіки*. — 2009. — № 5 (95). — С. 257; *Кірейцев Г.Г.* Знач. праця. — С. 494; *Фінансовий аналіз: Підруч.* / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. — К.: ЦУЛ, 2008. — С. 296; *Менеджмент організацій: Навч. посіб.* / Г.В. Осовська, О.А. Осовський. — К.: Кондор, 2007. — С. 525; *Раева И.В.* Практические аспекты использования результатов финансового анализа в оценке бизнеса // *Менеджмент сегодня*. — 2010. — № 1. — С. 7, 8; *Савицкая Г.В.* Анализ хозяйственной деятельности предприятия: Учеб. пособ. для вузов. — 4-е изд., перераб. и доп. — Минск: Новое знание, 2000. — С. 671; *Терещенко О.О.* Знач. праця. — С. 56; *Бізнес-діагностика підприємства: Навч. посіб.* / Г.О. Швиданенко, А.І. Дмитренко, О.І. Олексюк. — К.: КНЕУ, 2008. — С. 248; *Шеремет О.О.* Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / Нац. ун-т харчових технологій. — К.: Кондор, 2009. — С. 136; *Семчук О.В., Чорна А.А.* Знач. праця.

¹⁵ *Семчук О.В., Чорна А.А.* Знач. праця.

(далі — Порядок № 247). Надалі розроблялися нові методики та уточнювалися параметри чинної офіційної моделі дискримінантного аналізу Порядку № 247. Наприклад, уточнювалися багатофакторні дискримінантні функції для підприємств хімічної галузі¹⁶, аграрного комплексу¹⁷, суб'єктів малого підприємництва¹⁸.

Сьогодні перша офіційна методика багатофакторного дискримінантного аналізу (Порядок № 247) діє в редакції наказу Міністерства фінансів України від 28.11.2009. Перший варіант цього нормативного документа містив єдину дискримінантну функцію для підприємств усіх видів економічної діяльності. У другій редакції методики було викладено 8 Z-функцій для підприємств восьми видів економічної діяльності.

Інновацією останньої редакції Порядку № 247 стало включення до тексту документа багатофакторної дискримінантної моделі, розробленої для підприємств, що займаються наданням комунальних послуг із водо- й теплопостачання, водовідведення. Таке вдосконалення методики заслуговує на увагу: фінансова діагностика підприємств комунального сектору є досить актуальною, проте у вітчизняній аналітичній практиці бракувало методик оцінювання фінансового стану таких підприємств. Наразі Порядок № 247 містить 9 Z-функцій для дев'яти видів економічної діяльності.

У першій редакції Порядку № 247 не було сегментовано рівні стійкості фінансового стану підприємств: використовувалися лише дві характеристики (задовільний і незадовільний фінансовий стан), чого для прийняття управлінських рішень на підприємстві аж ніяк не достатньо¹⁹. Натомість у останній редакції Порядку № 247 розмежовуються 5 рівнів фінансової стійкості для підприємств дев'яти видів економічної діяльності.

Отже, Порядок № 247 у редакції від 28.11.2009 є важливим інноваційним діагностичним продуктом стосовно визначення фінансового стану підприємств. Утім, разом із багатьма перевагами порівняно з попередніми методиками цей нормативний документ не позбавлений недоліків. На нашу думку, це наявність однакових значень для інтервалів Z_2 (зона невизначеності з позитивною динамікою) та Z_3 (зона невизначеності з негативною динамікою), а також подання формул розрахунку показників на основі Форми 3 “Звіт про рух грошових коштів” старого формату. З 2010 р. формування всіх показників Звіту відбувається із застосуванням прямого методу, що передбачає використання даних оборотів по рахунках “Каса” й “Рахунки в банку” безпосередньо з регістрів бухгалтерського обліку. До цього прямий метод в Україні застосовувався для визначення руху коштів від

¹⁶ Гончаров В.М., Алфьорова І.Є., Каспінська Л.Р. Модель оцінки фінансового стану підприємств хімічної галузі України // Економіка та держава. — 2010. — № 10. — С. 54.

¹⁷ Блоха А.В. Дискримінантний аналіз оцінки окупності витрат на матеріально-технічні ресурси // Економіка АПК. — 2010. — № 3. — С. 66.

¹⁸ Гриценко Л.Л., Боярко І.М., Губар А.А. Зазнач. праця. — С. 260.

¹⁹ Див.: Островська О.А. Застосування інтегрованих показників у вітчизняній аналітичній практиці // Фінанси, облік і аудит. — 2005. — Вип. 6. — С. 112.

інвестиційної й фінансової діяльності, а для розрахунку руху грошових коштів у результаті операційної діяльності — непрямий метод, сутність якого полягала в трансформації чистого прибутку на суму грошових коштів. При цьому уточнення послідовності обчислення показників Порядку № 247 із урахуванням використання Форми 3 нового формату проведено не було. Тому напрямами вдосконалення цього нормативного документа визначено розмежування інтервальних значень для зон Z_2 і Z_3 , а також уточнення алгоритму розрахунку показників грошового потоку, зокрема таких коефіцієнтів: рентабельності операційного продажу за грошовим потоком (X_4), рентабельності активів за вільним грошовим потоком (X_5) та оборотності позикового капіталу за грошовим потоком (X_7) відповідно до чинного з 2010 р. формату Форми 3 фінансової звітності.

За результатами дослідження інновацій у фінансовій діагностиці вітчизняних підприємств доцільно зробити такі висновки й пропозиції. По-перше, розроблені методики фінансової діагностики підприємств доцільно поділяти на інноваційні діагностичні продукти та діагностичні продукти з ознаками інновацій — залежно від наявності в них прийомів і методів діагностики, що не використовувалися в раніше розроблених методиках, або окремих елементів інновацій чи удосконалень попередніх діагностичних продуктів.

По-друге, методики, затверджені Агентством з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій (№№ 81 і 22), котрі свого часу були важливим інноваційним діагностичним продуктом, на сьогодні втратили свою актуальність через відсутність практики внесення до них змін стосовно коригування формул розрахунку показників згідно з чинними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, а також уточнення нормативних значень коефіцієнтів відповідно до сучасних умов господарювання в Україні. У зв'язку з цим доцільно на офіційному рівні внести відповідні зміни до вказаних нормативних документів або визнати їх такими, що втратили чинність.

По-третє, використання Методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки № 170 та Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації, № 49/121 є обмеженим, оскільки, попри всі переваги цих діагностичних продуктів, коло їх користувачів обмежується фінансовими аналітиками підприємств державної форми власності.

По-четверте, Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства в чинній редакції вважаються ефективним діагностичним продуктом із ознаками інновацій при їх використанні у вітчизняній аналітичній практиці.

По-п'яте, інноваційними діагностичними продуктами, в яких уперше в Україні (також на офіційному рівні) було застосовано методологію багатфакторного дискримінантного аналізу й галузеву диференціацію Z-функцій та їх критеріальних значень, визнано модель О.О. Терещенка й Порядок проведення оцінки

фінансового стану бенефіціара та визначення виду забезпечення для обслуговування та погашення позики, наданої за рахунок коштів міжнародних фінансових організацій у редакції наказу Міністерства фінансів України від 28.11.2009 № 247. Розроблені пропозиції стосовно розмежування в Порядку № 247 значень інтегрального показника для всіх п'яти зон інтерпретації фінансового стану бенефіціара та уточнення алгоритму розрахунку показників грошового потоку відповідно до чинного формату Форми 3 фінансової звітності є важливими напрямками вдосконалення цього нормативно-правового документа та передумовою отримання ефективного діагностичного продукту з ознаками інновацій стосовно визначення фінансового стану суб'єктів підприємництва.

По-шосте, використання іноземних моделей для фінансової діагностики вітчизняних підприємств є недоцільним. Зарубіжні методики прогнозування банкрутства корисні виключно при проведенні діагностики фінансового стану підприємств тих країн, у яких ці моделі розроблено. З огляду на істотні зміни в розвитку економіки різних держав пропонується періодичне тестування моделей дискримінантного аналізу на нових вибірках даних із метою досягнення адекватності отриманих результатів, котрі слугують основою для прийняття управлінських рішень.

По-сьоме, впровадження інновацій у фінансову діагностику вітчизняних підприємств залишається важливим напрямом досліджень науковців і практиків у сфері корпоративних фінансів. У ході розробки нових та вдосконалення чинних методик фінансової діагностики суб'єктів підприємництва актуалізуються питання сегментації рівнів фінансової стійкості, диференціації підходів до оцінювання й тлумачення результатів фінансової діагностики залежно від галузевої належності, використання при оцінці фінансового стану суб'єктів господарювання дискримінантного аналізу.

Потреба в удосконаленні чинних вітчизняних методик фінансової діагностики зумовлена невідповідністю більшості з них вимогам фінансових аналітиків. Фінансово-економічна криза активізувала діяльність фахівців із розробки нових та вдосконалення чинних діагностичних продуктів стосовно визначення фінансового стану з метою підвищення ефективності управління суб'єктами підприємства.